ఎదురు తిరిగిన నిజం

ఆరేళ్ళ తరవాత నా హృదయం ఆనందంతో పరవశమయింది. నేను సాధించిన విజయం ఇతరుల దృష్టిలో అతి సామాన్యమయినదే కావచ్చును. నాకు మాత్రం అత్యంత ఘనంగా తోచింది. ఆరేళ్ళపాటు చదువుసంధ్యలకు దూరమై సంపాదన, కుటుంబపోషణ, అనారోగ్యం, తదితర తాపత్రయాలతో సతమతమవుతున్న నేను మళ్ళీ చదువు ప్రారంభించి పాసవుతానని కలలోకూడా ఊహించలేకపోయాను. అందులోనూ ఫస్టుక్లాసులో పాసయేసరికి నా ఆనందానికి అవధులు లేకపోయాయి.

ఆఫీసులో అందరికీ పార్టీ ఇచ్చి, గాలిలో తేలిపోతున్న మనస్సుతో భావిసోపానాన్ని నిర్మించుకుంటూ ఇంటికి బయలుదేరాను. ఆఫీసులో పని ఆనాడు అలసటే కలిగించలేదు. ఆఫీసులో పనేకాదు. గత ఆరు సంవత్సరాల పాటూ మోసిన కుటుంబభారం కూడా ఆనాడు అంత భారం అనిపించలేదు. ప్రస్తుతం కన్న ఉన్నతదశ లభిస్తుందనే ఆశాభావమే నాకాహాయిని కలిగించింది. నేను ఇన్నాళ్ళనుంచీ సంపాదిస్తున్న మూడువందల రూపాయల జీతం ఈ మహాపట్నంలో ఏ మూలకి? వందరూపాయలు

ఇంటి అద్దె, తక్కినది తిండికి చచ్చిచెడి సరిపోతోంది. ఇక అమ్మకి చీటికీ మాటికీ మందులూ, అక్కయ్యకీ, అమ్మకీ, నాకూ చీరలూ అవీ— వీటన్నిటికీ సరిపోవనేకదా వీళ్ళదగ్గరా, వాళ్ళదగ్గరా టైపింగ్ పని సంపాదించి సాయంకాలం పూట కూడా పనిచేస్తున్నాను. ఇంట్లో కూర్చుని సంగీతం పాఠాలు చెప్పి అక్కయ్య సంపాదించేది మాత్రం ఏ మూలకి? ఎంత సంపాదించినా రోజురోజుకీ అవసరాలు పెరిగిపోతూనే ఉన్నాయి.

గతించిన ఆరు సంవత్సరాలలోనూ ఏనాడైనా ఒక్క సినిమాకి వెళ్ళి ఎరుగుదునా? ముఖానికి పౌడరు రాసుకుని ఎరుగుదునా? చిన్నతనంనుంచీ నాకు గాజులూ, పువ్వులూ అంటే ఎంత ఇష్టం. అటువంటిది ఈ మధ్య ఏనాడైనా ముచ్చటకయినా పువ్వులు పెట్టుకుని ఎరుగుదునా? పైసపైసా లెక్కపెట్టి అవసరాలకి సరిపెట్టుకోవటమే సరిపోతున్నది.

ఈ పరిత్యాగమంతా ఎవరి కోసం? నాన్నగారికిచ్చిన మాట నిలబెట్టుకోవటం కోసం కదా? అమ్మ, అక్కయ్య అనాథలైపోకుండా చూడటం కోసం కదా? ఆఫీసులో తోటి ఆడవాళ్ళందరూ నాతో ఎన్నిసార్లు అనేవారు— పెళ్ళిచేసుకో, పెళ్ళిచేసుకో— అని? పాతికేళ్ళు పైబడ్డాయి. వయస్సు ముదిరాక పెళ్ళిచేసుకుని ప్రయోజనం ఏమిటని ఎన్నిసార్లు అనలేదు? నేను వాళ్ళతో అనేక పర్యాయాలు వివరంగా చెప్పాను నా సంసార సమస్యలు. నేను పెళ్ళి చేసుకుని నా సుఖం నేను చూసుకుంటే అమ్మనీ, అక్కయ్యనీ ఎవరు చూస్తారు? నన్ను పెళ్ళిచేసుకునేవాడు వాళ్లనికూడా ఆదరించేటంత ఉదార పురుషుడు కావద్దా? అటువంటివాడు లభ్యం కావటం మాత్రం సామాన్యమా?— అని కొన్నిసార్లు వాదించాను. మరికొన్నిసార్లు— నాకు పెళ్లి పైన ధ్యాసలేదు, పెళ్ళి చేసుకోకపోతే మనిషి జీవించలేదా— అంటూ

వాదించాను. ఈ వాదన ఆత్మవంచన అని నా అంతరాత్మకి తెలుసు. పెళ్ళి! పెళ్ళి! పెళ్ళి! ఎందుకు వీళ్ళంతా నన్నిలా రెచ్చగొడతారు! నాకు సంబంధం చూసేవా డెవడున్నాడు? నన్ను చేసుకుంటానని ముందుకొచ్చే వాడెవడున్నాడు?— అని తలగడాలో తలదూర్చి కన్నీరు కార్చిన రాత్రులు లేకపోలేదు.

నా స్వంతసుఖం కన్న నా కర్తవ్యసాధన ముఖ్యమని ఆరేళ్ళ క్రితమే నేను నిర్ణయించుకున్నాను. ఇటువంటి యాంత్రికమయిన, రస విహీనమయిన జీవితం అనంతంగా సాగిపోయినా సరే నేను బాధపడ దలుచుకోలేదు.

ఎన్నో స్వల్పవిషయాలమీద అమ్మమీద, అక్కయ్యమీదా విసుగూ, కోపమూ కలిగిన మాట వాస్తవం. నేనింత కష్టపడి చెమట ఓడ్చి సంపా దించుకొచ్చి వాళ్ళ సుఖంకోసం తాపత్రయ పడుతున్నాననే తెలివి కూడా లేకుండా అర్థవిహీనంగా మాట్లాడుతూ ఉంటారు. నన్నొక యంత్రంలా చూడటం మాత్రం సహించలేకపోతూ ఉంటాను. సాయంకాలం ఒక్క అరగంట ఆలస్యంగా వస్తేచాలు ఆరాలు తీస్తారు. రణరంగంలో దెబ్బలు తిన్న సైనికునిలా సాయంకాలం ఆఫీసునుంచే అలిసిపోయి, వాడిపోయి వచ్చానని కూడా ఆలోచించకుండా—'ఆ మందులూ అవీ తెచ్చావుటే' అని అమ్మ, అక్కయ్య నా ప్రాణాలు తీస్తారు. ఆ సమయంలో నేను చచ్చిపోయినా వీళ్ళొక కన్నీటిబొట్టు రాల్చరేమో అనిపిస్తుంది.

అమ్మ ఎప్పుడూ అక్కయ్యనే వెనకేసుకొస్తుంది, ప్రతి సల్ప విషయంలోనూ. అక్కయ్య అనర్థానికీ, అమ్మ అనారోగ్యానికి నేనే మూల కారణమయినట్లు మాట్లాడుతుంది అమ్మ. నా పుట్టుకతోనే తనకి అనా రోగ్యం ఆరంభమయిందట.

రోజూ పొద్దున్నే బజారుకి వెళ్లి కూరలు తీసు కొస్తాను. అది చాలక — 'అక్కయ్య పొయ్యి దగ్గర పడి అలా సతమత మవుతూంటే కాస్త సాయం చెయ్యకూడదు టే— అలా మగరాయుడులా పేపరు చదువుతూ కూర్చోకపోతేనూ' అంటూ సాధిస్తుంది అమ్మ. అందుకే నాకు ఒక్కొక్కప్పుడు ఇంట్లోకన్న ఆఫీసు లోనే ప్రాణం హాయిగా ఉంటుందనిపిస్తుంది. నేను చేసిన పనిని అప్పు డప్పుడు మెచ్చుకునే ప్రాణులయినా ఉన్నారక్కడ. అక్కయ్య సరేసరి. తెచ్చిన జీతమంతా దాని చేతిలోనే పోస్తాను. పెత్తనమంతా దానిదే. నా సొంతఖర్చు కోసం మాత్రం నా పైసంపాదన వాడుకుంటాను. అదికూడా బస్సుఛార్జీలు, తదితర ఖర్చులకోసం. ఎప్పుడైనా నెలాఖరున రెండు రూపాయలడిగితే నేను బాధ్యతారహితంగా ప్రవర్తిస్తున్నట్లూ, సంసార బాధ్యతలు పట్టించుకోనట్లూ మాట్లాడుతుంది. అమ్మ దానికి తందాన తాన అంటుంది.

నేను బాధ్యత పట్టించుకోకుండానే ఇన్నాళ్ళూ గడిచాయా? అమ్మ అక్కయ్యల బాధ్యత నాన్నగారు నా చేతుల్లో పెట్టినప్పుడు నా వయస్సు ఇరవై సంవత్సరాలు. చదువు సంధ్యలూ, ఆట పాటలూ తప్ప మరో బాదరబందీ ఎరుగని రోజులు. భావి జీవితాన్ని గురించి తీయని కలలు కంటున్న రోజులు. కష్టమనేదాన్ని చవిచూడని రోజులవి. ఆ సంవత్స రంలో డిగ్రీ సంపాదిస్తానని ఉత్సాహంతో ఉయ్యాలలూగుతున్న రోజులవి. ఫస్టుక్లాసులో పాసవాలని పట్టుపట్టి చదువుతున్న రోజులు.

ఆ మర్నాటినుంచీ పరీక్షలు ప్రారంభ మవుతాయనగా క్రితం రోజు అకస్మాత్తుగా నాన్నగారికి పక్షవాతం వచ్చింది. ఇంట్లో ఉన్నది అమ్మ, అక్కయ్యాను. అమ్మ అసలే రక్తపు పోటుతో బాధపడుతున్న మనిషి. హఠాత్తుగా తగిలిన ఆ దెబ్బకి తట్టుకోలేక అక్కడే కూలబడి

పోయింది. అక్కయ్య వికలాంగి. లేచి చకచకా తిరగలేని మనిషి. ఇంట్లో మరో నుగ దిక్కు అంటూ లేదు. పరీక్ష చదువుల మాట మరచి వెంటనే డాక్టరు దగ్గరికి పరుగెత్తాను. ఆయన డాక్టరే కాదు-మా యోగక్షేమాలను కాంక్షించే సహృదయుడూ, స్నేహితుడూను. నన్నూ, నా పరిస్థితినీ చూడ గానే ఉన్నవాడున్నట్లుగా, ఎక్కడి రోగుల్ని అక్కడే వదిలి నాతో వచ్చేశారు మా ఇంటికి

మేము పెద్దగా ఉన్నవాళ్ళం కాదు. అలాగని తిండికీ గుడ్డకీ లోటులేదు. నాన్నగారు ఎంత సంపాదిస్తున్నారో, ఇల్లు ఎలా చక్కబెట్టుకొస్తున్నారో ఇంట్లో ఎవ్వరికీ తెలియదు. అమ్మతో డబ్బు వ్యవహారాలు చర్చించే అలవాటు ఆయనకెప్పుడూ లేదు. అలాగని అమ్మకి గాని, మాకుగాని ఎప్పుడూ ఎలాంటి లోటూ రానివ్వలేదు. సంవత్సరానికి సరిపడ్డ బట్టలూ, ఏ కాలంలో వచ్చే కూరలూ పళ్లూ ఆ కాలంలో సమృద్ధిగా తెస్తూ ఉండేవారు. అక్కయ్యా, నేనూ ఏదైనా కావాలని అడిగితే లేదన కుండా ఉన్నంతలో మమ్మల్ని సంతృప్తి పరిచేవారు. అక్కయ్య చిన్న ప్పటినుంచీ చదువులో కొంచెం మందంగానే ఉండేది. ఇద్దరం ఒకే క్లాసు చదువుతూ ఉండేవాళ్ళం, ఆరోక్లాసుదాకా. ఆ సంవత్సరమే అక్కయ్య జీవితం చీకటి బాటలో పడింది. సాయంకాలం పుస్తకాల సంచీలు భుజాన వేసుకుని గెంతుకుంటూ వస్తూండగా వచ్చిపోయే రెండు బళ్ళమధ్య అక్కయ్య పడిపోయింది. బండిచక్రం అక్కయ్య కాలుమీదుగా పోయింది. స్పృహ తప్పిపోయిన అక్కయ్యని ఆ బండిలోనే ఇంటికి తీసుకువెళ్లాను. అప్పటినుంచీ, కాలు విరిగిపోయిన అక్కయ్య చదువుమానేసి ఇంట్లోనే ఉండిపోయింది. నాన్నగారు దానికి ఇంట్లో ప్రైవేటుగా చదువు చెప్పించ టానికి ప్రయత్నించారు. అక్కయ్య చదువుమీద శ్రద్ధ చూపించకుండా సంగీతం నేర్చుకుంటానని పట్టుపట్టింది. నాన్నగారు దానిమాట కాదన

కుండా సంగీతం చెప్పించారు. కొన్నాళ్లు కాలుమీద బెంగతో ఏడుస్తూ ఉండేది. తరవాత తరవాత క్రమంగా అలవాటు పడిపోయి అమ్మ వెనక కూడా కూడా తిరుగుతూ అమ్మకి చేదోడువాదోడుగా ఉంటూ వచ్చింది. నేను బి. యె. దాకా వచ్చాను.

ఆ మర్నాటినుంచీ పరీక్షలు. కానీ, ఆ ప్రసక్తే ఎత్తటానికి వీలు లేని పరిస్థితులు ఏర్పడిపోయాయి—నాన్నగారి ఆకస్మిక పక్షవాతం తోనూ, అమ్మ రక్తపుపోటు ఉధృతంతోనూ. వారం రోజులు పోయాక మా డాక్టరుగారే నన్ను పక్కకి పిలిచి నా భుజాన్ని ఆప్యాయంగా తడుతూ 'ఊరికే బెంగపెట్టుకోకమ్మా, సెప్టెంబరులో పరీక్షకి వెడుదు గానిలే. అయినా, ఎందుకైనా మంచిది, టైపింగులో ట్రెయినింగు తీసుకో' మని సలహా ఇచ్చారు.

నాకు టైపిస్టుగా ఉద్యోగం దొరికిందని తెలిసిన వారం తిరగ కుండా నాన్నగారు శాశ్వతంగా మమ్మల్ని విడిచివెళ్ళారు—ఇహ మాకో దారి దొరికింది, తను లేకపోయినా ఫరవాలేదనుకున్నట్లుగా. నడిప్రవా హంలో కొట్టుకుపోయేవాడికి నావ సహాయం దొరికినట్లుగా ఆనాడు నాకు ఉద్యోగం దొరకటంవల్ల పెద్దగండం గడిచినట్లయి తేలికగా ఊపిరి పీల్చు కోవటానికి వీలయింది గాని, ఆనందం అనేది అందులో లేదు.

ఆరేళ్ళ అనంతరం ఆనందం కలిగింది నాకు. సాధారణంగా ఆఫీసు విషయాలు గాని, నా మనస్సులోని తర్జన భర్జనలుగాని, సంతోష విచారాలు గాని అక్కయ్యతోనూ, అమ్మతోనూ నేనెప్పుడూ చర్చించను. వాళ్లు నన్ను సహృదయంతో అర్థం చేసుకోలేరని నాకు తెలుసు. వాళ్లిద్ద రికీ లోటు రాకుండా ఉండటమే వాళ్లకి కావలసింది. నా సుఖదుఃఖాలతో

వాళ్లకి సంబంధం లేదు. ఆ విషయమై నేను పదే పదే బాధపడి ప్రయోజనం లేదు. నా జీవితం వాళ్ళిద్దరికోసం అంకిత మయిపోయింది. మరో మార్గాంతరం లేదిక, ఉన్న పరిస్థితుల్లోనే సుఖాన్ని ఊహించుకుని సంతృప్తిపడటమే నా విధి. ఎప్పుడూ నిర్లిప్తంగా ఉండగలిగిన నా మనస్సు ఎందుకో ఆనాడు మాత్రం నా ఆనందాన్ని అక్కయ్యతోనూ, అమ్మతోనూ పంచుకోవాలని తహతహలాడింది.

నేను పరీక్షలకి వెళ్లటం, చదువు పునః ప్రారంభించటం వాళ్లిద్దరికీ ఇష్టం లేనే లేదు. నేను సాయంకాలం వేళల కాలేజీకి వెళ్లటం వాళ్లకి అనేక రకాలుగా ఇబ్బందులు కలిగించిందట అక్కయ్య ఎక్కువ శ్రమపడ వలసి వస్తూందని అమ్మ పరిపరి విధాల వాపోయింది. తన ఆరోగ్యం గురించి బొత్తిగా లెక్కచెయ్యకుండా, నా చదువేదో, నా గొడవేదో గాని ఇంటి విషయం కించిత్తు కూడా పట్టించుకోవటంలేదని గొణుగుతూనే ఉంది అమ్మ. నేను బజారుకివెళ్ళి కూరలు తీసుకురానన్నాళ్లూ పప్పుపులుసు, పప్పుపచ్చడితోనే అక్కయ్య అన్నం పెట్టింది. ఈ మధ్య అక్కయ్య కర్ర కాలు బీటవారిందని తెలిసింది. దాన్ని బాగు చేయించటమో, కొత్తది కొనటమో—ఏదో ఒకటి చెయ్యాలి. అన్నీ నేనే చెయ్యాలి. ఎన్నెన్నో చెయ్యాలి. అందుకే ఈ పరీక్ష పాసైతే ప్రస్తుత జీవితం కొంత బాగుపడుతుందనే ఉద్దేశంతోనే అమ్మ ఎన్ని సాధించినా, అక్కయ్య ఎలా ప్రవర్తించినా లక్ష్యం పెయ్యక పట్టుదలగా చదివి ఫస్టుక్లాసులో పాసయ్యాను. నా ఆనందంలో పాలు పంచుకునే ధర్మం వాళ్ళకి లేదా?

ఏమైనా ఆ రోజున ఆనందంగానే ఉండదలుచుకున్నాను. ఎప్పుడు ఇంటికి చేరతానా ఎప్పుడు అక్కయ్యతోనూ, అమ్మతోనూ చెబుతానా అనే ఉబలాటంతో బయలుదేరాను ఇంటికి. దారిలో రెండు రోజులకి

సరిపడ తాజా కూరలూ, అమ్మకోసం అరటిపళ్ళూ కొని ఇంటికి వెళ్ళాను. రోజూ అక్కయ్య నా రాకకోసం ఎదురుచూస్తూ గుమ్మం దగ్గరే కూర్చునేది. ఆ రోజున తలుపులు మూసి ఉన్నాయి. తలుపు రెండు సార్లు తట్టినా తెరుచుకోలేదు. మూడోసారి అమ్మ వచ్చి తలుపుతీసింది.

'అక్కయ్యేదీ?' అన్నాను.

'లోపలుంది' అంది అమ్మ.

ఏదో అసాధారణపరిస్థితి ఏర్పడిందని నా అంతరాత్మ ఘోషించింది. లోపలికి వెళ్ళేసరికి అక్కయ్య కుంపటికి ఎదురుగా కూర్చుని ఏదో దీర్ఘాలోచనలో మునిగిపోయి యాంత్రికంగా కుంపటి విసురుతూంది. కుంపటిమీద నీళ్ళు మరిగిపోతున్నాయి.

'ఏమిటక్కయ్యా, ఆ పరధ్యానం?' అన్నాను గట్టిగా. అక్కయ్య ఉలిక్కిపడి నా వైపు చూసి చిరునవ్వు నవ్వి, 'అప్పుడే వచ్చేశావే ఈవేళ' అంది. అప్పుడే ఏమిటి! రోజూకన్నా ఆలస్యం అయింది కూరలూ అవీ తీసుకురావటం వల్ల, ఎందువల్లనో అక్కయ్య పరధ్యానంగా ఉంది. నా కోసం ఆదుర్దాగా ఎదురైనా చూడలేదానాడు. ఈ పరిస్థితిలో వెంటనే నా పరీక్ష రిజల్టు సంగతి సంబరపడుతూ చెప్పబుద్ధి కాలేదు. తరవాత మెల్లిగా ఏ భోజనాల సమయంలోనో అనుకూలంగా ఉంటే చెప్పొచ్చునులే అని నాలోని ఉత్సాహాన్ని అణచివేసుకుని పీటమీద చతికిలపడ్డాను.

అక్కయ్య తను చేసిన అటుకుల ఉప్మా ప్లేటులో నాముందు పెట్టి కాఫీ కలుపుతూంది. కాఫీ కలుపుతూ అక్కయ్య మళ్ళీ పరధ్యానంలో పడింది. ఇక ఆగలేక 'ఏమిటక్కయ్యా, అంత తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నావు? సంగీతం చెప్పించుకునేందుకు పిల్లలు రాలేదా?

సన్‌లైట్ సబ్బు అయిపోయిందా?' అంటూ అక్కయ్యకొచ్చే నిత్యసమస్యల్ని గుర్తుకి తెచ్చుకుని ప్రశ్నించాను.

'అదికాదు...నేను లేకపోతే నువ్వు ఉండగలవుటే?'—అని అడిగింది తల వంచుకుని.

ఆ ప్రశ్న విని నేను నిర్ఘాంతపోయాను. ఆనాటి వరకూ 'నేను లేకపోతే అక్కయ్యా, అమ్మా ఏమైపోతారు?' అనే ప్రశ్న నాకు నేను వేసుకుంటూ వచ్చాను. ఈ ఎదురు ప్రశ్నని కలలో కూడా ఎదుర్కోలేదు నేను. కొన్ని క్షణాలపాటు నాకు ఎటువంటి సమాధానమూ తోచ లేదు. ఇన్నాళ్లనుంచీ నా మనస్సులో పేరుకున్న తర్కాన్నంతటినీ త్రుటిలో ఛేదించటానికి సూటిగా వచ్చిన ప్రశ్న అది. నా మౌనాన్ని ఎలా అర్థం చేసుకున్నదోగాని అక్కయ్యే మాట్లాడటం మొదలుపెట్టింది.

'నాన్నగారు పోయిన దగ్గర్నుంచీ నువ్వే మోస్తూ వచ్చావు కుటుంబ భారాన్ని. ఎన్నాళ్ళని నీకు భారంగా ఉండగలను?' అంది.

ఇటువంటి భావం నాలో అనేక పర్యాయాలు రేకెత్తినా, అక్కయ్య నోటినుంచి వినటం ఇదే మొదటిసారి. అమ్మగాని, అక్కయ్యగాని నేను మోస్తున్న భారాన్నీ, వాళ్ళకోసం నేను చేస్తున్న త్యాగాన్నీ గ్రహించటం లేదనే ఇన్నాళ్ళూ నాలో నేను బాధపడ్డాను. ఆనాడు హఠాత్తుగా అక్కయ్య నేను వినదలుచుకున్న మాటల్నే వినిపిస్తూంటే ఏవో అపశ్రుతులు వింటు న్నట్లు అనిపించింది.

'ఏమిటక్కయ్యా, ఆ మాటలు? నువ్వు నాకు భారమేమిటి? ఎందు కలా కొత్తగా మాట్లాడుతున్నావు?' అన్నాను ఉద్రేకంగా.

'అది కాదే, నా భారం తొలగిపోతే నీకు తేలికగా హాయిగా ఉండటంలో ఆశ్చర్యం ఏముంది? ఈనాటికైనా నీమీద బరువు దించగలుగుతానేమోననే ఆశ కలుగుతోంది.'

అక్కయ్య ఈ కొత్త ధోరణిలో ఎందుకు మాట్లాడుతున్నదో నా కవగాహన కాలేదు. అమ్మ అవతలి గదిలో చాపమీద పడుకుని ఉంది.

'నేనేమైనా నీకు లోటుచేశానా, అక్కయ్యా? నా శాయశక్తులా మీ సుఖం కోసమే కదా పాటుపడుతున్నది! నీ మనస్సులో ఏముందో స్పష్టంగా చెప్పరాదూ?' అన్నాను గాద్గదికంగా.

'నువ్వుఅపార్థంచేసుకోకు అమ్మలూ. నాకొక సంబంధం వచ్చింది. నీ కభ్యంతరం లేకపోతే ఒప్పుకుంటానని చెప్పాను అమ్మతో' అంది అక్కయ్య నా వైపు బెదిరిన లేడిపిల్లలా చూస్తూ.

అనుకోని ఈ ప్రసక్తికి క్షణకాలం పాటు ఆశ్చర్యంతో స్తబ్ధురాలినయినా, అంతలోనే తేరుకుని, 'నేనేదో పెద్ద దిక్కు నయినట్లు నా అనుమతి కోసం అడుగుతావేమిటే? నాకన్న పెద్దదానివి. ఆ వ్యక్తి మంచీ చెడూ అన్నీ చూసుకుని నీ కిష్టమయితే ఇక నా అభ్యంతరం అన్న ప్రశ్నే రాదు' అన్నాను గంభీరంగా.

అక్కయ్య ఇంకేమీ మాట్లాడకుండా నాకు కాఫీ ఇచ్చి తక్కిన పనిలో నిమగ్నురాలై పోయింది.

'ఇంతకీ ఎవరతను?' అని అడిగాను కుతూహలం అణుచుకోలేక.

'నా దగ్గర సంగీతం పాఠాలు చెప్పించుకోవటానికి వస్తూంటారు ఇద్దరు పిల్లలు- శాంతి కమల- అని. వాళ్ళ నాన్నగారు' అంది.

నేను తెల్లబోతూ చూశాను అక్కయ్య కేసి. అక్కయ్య తలవంచుకుంది నా చూపులికి.

'ఆయిన భార్య పోయి ఏడాది అయింది. నలుగురు పిల్లలు. వాళ్ళని చూసేందుకు మళ్ళ పెళ్ళి చేసుకోవలసి వస్తోందిట. భార్య పోవటంతో ఆయన మనస్సు విరిగిపోయిందట. కాలు విరిగినా ఫరవాలేదు, మా పిల్లలికి నచ్చింది, చేసుకుంటాను- అన్నారుట. మన పక్కింటి రామ్మూర్తి గారొచ్చి అమ్మతో చెప్పారు' అని అక్కయ్య చెప్పి నా వంక అనుమానంగా చూసింది నా మనోభావం కోసం.

'కావాలని వచ్చిన సంబంధాన్ని కాదనటం దేనికి? నీ కిష్టమయితే ఒప్పేసుకో' అని సలహా ఇచ్చాను.

చల్లని వెన్నెల రాత్రి. ఆరుబయట చాపలు వేసుకుని ముగ్గురం పడుకున్నాం. అమ్మ అక్కయ్యకూ నాకూ మధ్యన పడుకుంది. అర్ధరాత్రి అయినా ఆలోచనలతో నాకు నిద్ర పట్టడం లేదు. ఆ రాత్రి నా ఆలోచనలన్నీ కొత్తమార్గాల్లో పోతున్నాయి. ఇదివరకెన్నడూ అక్కయ్య గురించి నేనా విధంగా ఆలోచించలేదు. అక్కయ్య లేకుండా నాజీవనంలో ఎలా ఉంటుందన్న యోచనే రాలేదు ఇన్నాళ్ళూ. నాన్నగారు నా చేతుల్లో ఇంటి బాధ్యత వదిలి వెళ్ళిపోయిన నాటినుంచీ అక్కయ్య, అమ్మ నామీద ఆధారపడుతున్న నగ్నసత్యమే నా కళ్ళముందు నిలిచిపోయింది గాని, అక్కయ్యమీద నేను ఆధారపడుతున్నాననే భావం నా మనః ప్రాంగణం లోకి తొంగైనా చూడలేదానాటిదాకా.

అవును, అక్కయ్య లేకపోతే మర్నాటినుంచీ నా పనులన్నీ ఎవరు చేసిపెడతారు? ఉదయాన్నే తొమ్మిది గంటలయేసరికి నేను బయలు

దేరి ఆఫీసుకి వెళ్ళిపోవాలి. తొమ్మిది దాటి అయిదు నిముషాలైనా బస్సు అందదు. ఆఫీసు చేరేసరికి పదవుతుంది. అక్కయ్య పొద్దున్నే లేచి ఎనిమిదిన్నరకే వంట పూర్తిచేస్తుంది. ఏనాడైనా ఒక్కనాడు వంట ఆలస్యం అయితే ఎంత విసుక్కుంటాను నేను-ఆఫీసుకి ఆలస్యం అయిపోతుందని అక్కయ్య అలాంటప్పుడు నాతో వాదించదు. చివరికి నోటమ్మట ఒక్క ముక్కకూడా రానివ్వదు. అమ్మ ఎప్పుడూ దాన్ని వెనకేసుకొస్తుంది. అటువంటప్పుడు అమ్మమీద నాకు పట్టరాని కోపం వస్తుంది.

'నా కష్టాన్ని గుర్తించేవాళ్లొక్కరూ లేరీ కొంపలో' అని పళ్ళు పటపట కొరుక్కుంటాను. అక్కయ్య నాకు మధ్యాహ్ననికని స్టీలు భరిణలో అన్నం సర్దిపెట్టి చేతికిస్తే అది పుచ్చుకుని చరచరా వీథిలోకి వెళ్లిపోతాను. నేను ఆఫీసు నుంచి సాయంకాలం తిరిగివచ్చేసరికి ఆనాటి నా అలసట అంతా గమనించి నేపడుతూన్న అవస్థకి వాళ్లంతా ఆక్రోశించరేమని నేనెల్లప్పుడూ బాధపడ్డాను. కాని, ఇంట్లో అక్కయ్య పడుతూన్న తంటాలు తలుచుకుని ఏనాడూ జాలిపడిన పాపాన పోలేదు. పనిమనిషిని పెట్టుకుంటే పదిరూపాయలివ్వవలసి వస్తుందని అక్కయ్యే అంట్లన్నీ తోముతుంది. రెండు గదులేకదా, దీనికి పెద్దగా పనిమనిషి ఎందుకని తనే ఊడుస్తుంది. తనెప్పుడూ ఇంట్లో ఉండే మనిషే కదా అని మంచి చీరలన్నీ నా కోసం ఉంచి తానెప్పుడూ వెలిసిపోయిన వాటినే కట్టుకు తిరుగుతుంది. పండగనాడైనా కొత్తచీర కట్టుకోదు. కొత్తచీర తనకోసం కొన్నా మొదటి ఉతుకు ఉతికే దాకా నన్నే కట్టుకోమంటుంది. అక్కయ్య తనకి కొత్తచీర రెపరెపలు నచ్చవని అంటే నేను నమ్మి, దాన్ని ఎప్పుడూ బలవంతపెట్టలేదు కట్టుకోమని. సాయంకాలం ఇంటికొచ్చేసరికి ఏదో ఒక ఫలహారం నా కోసం సిద్ధం చేసిపెడుతుంది. ఏనాడైనా ఒక్కనాడు సిద్ధంగా లేకపోతే తారా మండ

లానికి ఎగరటమో, ముఖం ముటముట లాడించుకోవటమో చేసేదాన్ని. అమ్మ నన్నే కసిరేది. 'ఏమిటే, పిల్లలకి సంగీతపాఠం చెప్పేసరికి కొంచెం ఆలస్యం అయింది. ఓనాడు కాస్త వెనకా ముందూ అయితే అలా ఎగిరిపడతావేమిటి ? బొత్తిగా జాలి అన్నది లేకుండా పోతున్నది నీకు' అని అమ్మ అంటూంటే నాకు ఒళ్లు మండేది.

అందరిమీదా నేనే జాలిపడాలి, అందరి కష్టాలూ నా నెత్తినే పెట్టుకోవాలి, నన్ను చూసి జాలిపడే వాళ్లొక్కరూ లేరు అని కుత కుత లాడిపోయేదాన్ని. నా కొచ్చిన కష్టాలు తలుచుకుని నా మీద పుట్టెడు జాలితో నా మనస్సు నిండిపోయిందేగాని, నా కన్న నికృష్టజీవి మరొకతె నా ముందే ఉన్నదనే సత్యాన్ని విస్మరించాను. అక్కయ్య వికలాంగి కావటంతో దాని జీవితం కూడా మోడై పోయిందన్నట్లూ, అదొక యంత్ర మయినట్లూ ప్రవర్తించాను కాని, అక్కయ్య కూడా వయస్సులో ఉన్న ఆడదేననీ, దానికీ మనస్సు అనేదొకటున్నదనీ ఎప్పుడూ నేను తలపోయలేదు.

అందచందాల్లో గాని, ఆరోగ్యంలో గాని అక్కయ్య నాకెన్నడూ తీసిపోలేదు. నిజానికి అక్కయ్యలో ఒక అంగవైకల్యం తప్ప మరోవంక కాగడా పెట్టి వెతికినా కనిపించదు. పుష్టిగా ఉండే విగ్రహం, చామన చాయ రంగు, తీరైన ముఖలక్షణాలు, అన్నిటికన్నా మిన్న అయిన శ్రావ్యమయిన కంఠస్వరం—చక్కని చీరకట్టుకుని, ముఖాన పెద్ద కుంకుమ బొట్టు పెట్టుకుని, జారుముడి వేసుకుని చాపమీద పొందికగా కూచుని త్యాగరాజ కీర్తన కమ్మగా పాడుతూండగా చూస్తే ఈ అమ్మాయికి అంగవైకల్యం ఉన్నదని అన్నవాళ్లని మూర్ఖు లనాలనిపిస్తుంది. అక్కయ్య చక్కగా వంట చేస్తుంది. కడుపు నిండిన తరవాత కూడా అక్కయ్య చేసిన దేదైనా పెడితే వద్దనా లనిపించదు. అమ్మకి రక్తపు పోటు ఎక్కువైనప్పటినుంచీ అక్కదే ఇంట్లో వంట బాధ్యత.

'వంట నాకు చాకిరీ అనిపించదు. రకరకాల పదార్థాలు రుచిగా వండిపెట్టి వాటిని ఎవరైనా ఆప్యాయంగా, తృప్తిగా, తింటూంటే నా కంతకన్న ఆనందం లేదు' అంటూ ఉంటుంది అక్కయ్య. అది నాకు పూర్తిగా వ్యతిరేకం. అక్కయ్యకి గృహిణికి ఉండవలసిన ఆదర్శలక్షణా లన్నీ ఉన్నాయి. అక్కయ్యని చేసుకోబోయే ఆయన అదృష్టవంతుడు. 'అక్కయ్య లేని నా జీవనం ఎలా ఉంటుంది?' అనే ప్రశ్న నా ఆలోచ నల్ని రెచ్చ గొడుతూంది. అక్కయ్యకూ, నాకూ అంతటి అనుబంధం ఉన్నదని ఆనాటి వరకూ నేను గ్రహించలేకపోయాను. నాన్నగారు పోయిననాడు నా ఆవేదనని పంచుకునేందుకు అమ్మ, అక్కయ్యా ఉన్నారు. ఈనాడు నాకు కలుగబోయే ఒంటరితనాన్ని పంచుకునేందుకు ఎవరున్నారు? నా ఆవేదనని ఎవరి దగ్గర నివేదించుకోను? నన్ను అర్థం చేసుకునే హృదయం ఎవరికుంది?

అమ్మ! అమ్మకి నేనేమని చెప్పను? అక్కయ్యని విడిచి నేనుండ లేను, అక్కయ్యని ఆపమని చెప్పనా? స్వార్థపరురాలినని అమ్మ నన్ను అసహ్యించుకోదా? అసూయ పడుతున్నానని అమ్మ నన్ను అపార్థం చేసుకోదూ? అమ్మ నన్ను అర్థం చేసుకోగలదన్న నమ్మకం నాకు లేదు. నా సుఖదుఃఖాలను ఏనాడూ అమ్మతో విన్నవించుకోలేదు. నా స్వవిష యాలను గాని, మనోభావాలను గాని అమ్మతో ఏనాడూ మనస్సు విప్పి చెప్పుకోలేదు. నా చిన్నతనంనుంచీ నాన్నగారి దగ్గర ఉన్నంత చనువు అమ్మదగ్గర నా కెన్నడూలేదు. కాలిగోరికి చిన్న దెబ్బ తగిలినా నాన్న గారి ఒళ్లో తలదూర్చి ఏడ్చాను కాని, అమ్మ దగ్గరికెప్పుడూ పరుగెత్త లేదు. అక్కయ్యకే మొదటినుంచీ అమ్మదగ్గర అలవాటు, అమ్మకికూడా అక్కయ్యమీదే అభిమానమూ, అమితానురాగమూ. నన్ను అభిమానించి ప్రేమించేవాళ్ళెవ్వరూ లేరు. నాన్నగారు లేరు. అక్కయ్యకూడా

వెళిపోతుంది. ఇంకెవరున్నారు, నాకెవరున్నారు ? అమ్మా అంటూ బాధగా మూలిగింది నా మనస్సు.

'అమ్మా' అన్న శబ్దం పైకి వెలువడిపోయింది నా ఉద్రిక్తస్థితిలో. 'అమ్మా' అన్న ఆవేదనా భరితమయిన ఆ మాటలోనే మా అమ్మ నా హృదయంలోని బాధనంతా అర్థం చేసుకున్నట్లుగా, నిద్రపోతున్న దను కున్న అమ్మ నా వైపు తిరిగి తలమీద ఆప్యాయంగా నిమిరింది. ప్రేమ భరితమైన ఆ మృదుస్పర్శతో నా దుఃఖం కట్టలు తెంచుకుంది. 'అమ్మా, నువ్వైనా నన్ను విడిచి ఎప్పుడూ వెళ్ళకమ్మా' అంటూ రోదిస్తూంటే, మా అమ్మ మౌనంగా నన్ను తన గుండెలకి గట్టిగా హత్తుకుంది.

(ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక, 9-4-75)